

1.1 Pedagogisch beleid

De ontwikkeling van het kleine kind

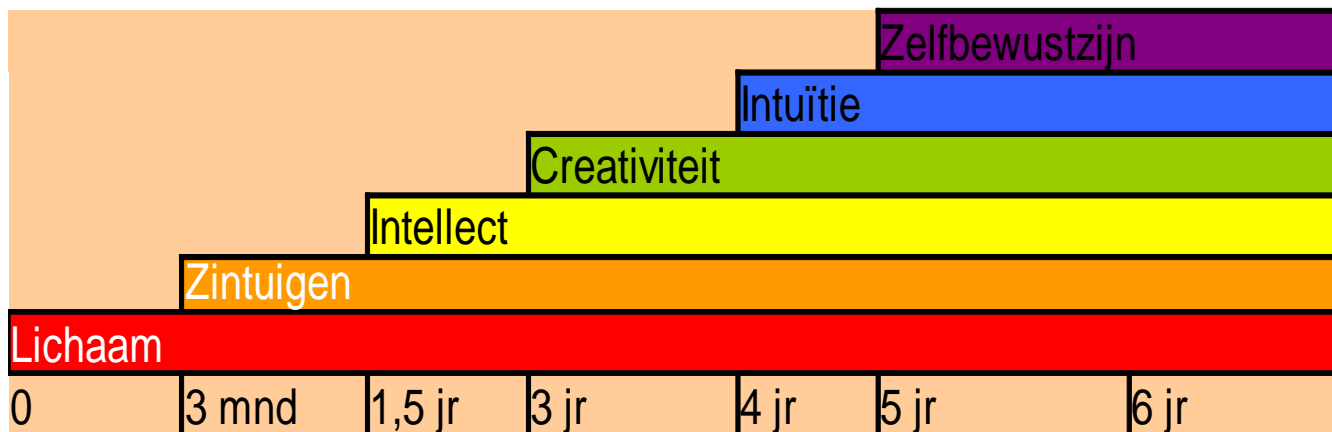
Binnen Zonnelicht wordt aan kinderen liefdevolle zorg en ontwikkeling geboden.

Elk kind is uniek en heeft een individuele begeleiding nodig. Toch zijn er bepaalde fasen in de ontwikkeling te onderkennen waarbinnen kinderen zich bewust worden van de mogelijkheden die ze in zichzelf hebben.

De leerkrachten richten zich op dit proces van zelfbewustwording zodat kinderen begeleid worden om iets met hun kwaliteiten naar de omgeving te kunnen doen.

Doel van Neo-humanistisch onderwijs is om in het kind elk niveau te ontwikkelen. Uitgegaan wordt van zes bewustzijnsniveaus:

- Fysiek niveau
- Zintuiglijk niveau
- Cognitief niveau
- Creatief niveau
- Intuïtief niveau
- Niveau van zelfbewustzijn

Het Regenboogprogramma

Inleiding

Het Regenboogprogramma biedt kinderen de mogelijkheid om zichzelf bewust te worden van de verschillende bestaansniveaus. Het is bedoeld om kinderen ervaringen te geven van waaruit ze hun eigen kwaliteiten leren kennen en ook hun eigen grenzen tegenkomen. Dit geeft ze een inzicht in hun vaardigheden en hun leerproces. De leerkrachten helpen hen daarbij door activiteiten aan te bieden: liedjes, spelletjes en verhalen. Maar ook door de juiste begeleiding te bieden bij de vorming van hun persoonlijkheid.

Hiervoor is het belangrijk dat leerkrachten zichzelf ontwikkelen om afhankelijk van tijd, plaats en persoon de juiste keuzes te kunnen maken in een pedagogisch verantwoord proces naar het kind toe. Kwaliteiten als toewijding, helderheid van geest, liefdevol kunnen zijn en ook uitdaging en humor kunnen bieden, zijn van essentieel belang voor een leerkracht die werkt met het Regenboogprogramma. Een voortdurende leerkrachtentraining is hiervoor zeer wenselijk.

Het Regenboogprogramma omvat de volgende aspecten:

1. Theoretisch kader en visie
  - Psychologische en pedagogische achtergrond
  - Doelgerichte pedagogische en didactische strategie – doorgaande lijn
2. Programma, thema's, dagindeling
3. Observatie, evaluatie en communicatie
4. Groepsgrootte
5. Ouders
6. Kwaliteitsbewaking
7. Risicokinderen

Resultaten

Ontwikkelingsachterstanden worden snel onderkend. De achterstand wordt aangepakt op het niveau waar het ligt. Met de toepassing van deze werkwijze zijn de kinderen kleuterschoolrijp als ze vier jaar zijn. Het zelfbewustzijn van kinderen wordt ontwikkeld, waardoor een kind zichzelf leert kennen. Door de werkwijze ontwikkelen de kinderen een gevoel van moraliteit en onderscheidingsvermogen. Verder ontwikkelen de kinderen zelfcontrole op lichamelijk en zintuiglijk gebied.

Gevoel voor waarden en normen

Het ontwikkelen van morele kracht in het kind maakt een belangrijk deel uit van de opvoeding. Het ontwikkelen van waarden en normen is een proces waar kinderen veel kracht uit putten. Later zal deze kracht, wanneer deze tot rijping is gekomen, het kind de impulsen geven om vanuit idealistische motieven te handelen.

Met een gezonde morele fundering wordt het kind ook minder kwetsbaar voor negatieve invloeden van buitenaf. Deze fundering geeft vorm aan zijn psychische gesteldheid en duidelijkheid aan zijn omgang met de buitenwereld.

Morele opvoeding mag geen moraliserend karakter hebben, zodat het kind niet beperkt wordt om vanuit zichzelf ervaringen op te doen in plaats dat het afgedwongen wordt.

In het Neohumanistisch onderwijs wordt ervan uitgegaan dat ieder mens beschikt over een gevoel voor moraliteit en dat bevestiging, inspiratie en liefde de belangrijkste aspecten zijn waardoor een kind zichzelf bewust kan worden van zijn eigen gevoel voor moraliteit. Er wordt vertrouwen gegeven aan het eigen onderscheidingsvermogen van de kinderen en in dialoog zorgvuldig

omgegaan met gevoelens van oprechtheid. Er wordt een duidelijk onderscheid gemaakt tussen de persoon en het gedrag van het kind. Creatieve discipline is een kwaliteit die leidsters zichzelf eigen maken door met behulp van hun intuïtie kinderen op een fijngevoelige, liefdevolle manier te begeleiden.

Voor de ontwikkeling van waarden en normen is het voorbeeld van volwassenen van doorslaggevend belang. De inbreng van verhalen waarbij kinderen waarden en normen kunnen herkennen en zich gevoelsmatig kunnen verbinden met de problematiek, kan de kinderen helpen bij de vorming van hun onderscheidingsvermogen.

De kennis en ervaring van de leidsters of onderwijzers met betrekking tot morele ontwikkeling wordt beschouwd als een belangrijk onderdeel van Neohumanistisch onderwijs. Momenten van onrecht, ruzie, wrevel of irritatie in de groep worden door de leidsters aangegrepen om duidelijkheid te scheppen in de omgangsvormen. De wijze waarop kinderen aangesproken wordt om hun gedrag te corrigeren is zodanig dat de kinderen zich begrepen en gesteund kunnen voelen in hun ontwikkeling op sociaal, emotioneel en spiritueel gebied.

Morele waarden

Een belangrijke basis die ten grondslag ligt aan Neohumanistisch onderwijs, zijn tien universele menselijke waarden en normen die van toepassing zijn op alle mensen, ongeacht hun overtuiging, religie, cultuur of achtergrond. Ze zijn bedoeld om mensen te helpen in hun beheersing in relatie tot anderen en hun omgeving.

- Geen letsel toebrengen – geen bewust letsel toebrengen aan anderen door gedachte, woord of (gebrek aan) handeling
- De waarheid hanteren – het welzijn van anderen in gedachten houden terwijl je praat
- Niet stelen – het zich niet toe-eigenen of verlangen naar dingen die anderen toebehoren
- Universele liefde – het ‘zien’ en liefhebben van het bewustzijn in onszelf en in alles om ons heen
- Eenvoudige leefwijze – waarde hechten aan een eenvoudige levensstijl en niet toegeven aan het verlangen naar onnodige luxe
- Netheid – fysieke en geestelijke netheid
- Mentale tevredenheid – een positieve kijk op alles behouden
- Geest van dienstverlening – het ontwikkelen van de gewoonte om mensen in nood te helpen
- Inspirerende studie – de gewoonte hebben om regelmatig naar spirituele thema’s te luisteren en erover te lezen en/of te discussiëren.
- Zelfreflectie

Discipline

In verband met de ontwikkeling van discipline van de kinderen zijn de volgende zaken geformuleerd:

- Voorwaarde voor het ontwikkelen van discipline is dat er een liefdevolle band tussen kind en leerkracht.
- Er wordt gebruik gemaakt van liedjes, verhaaltjes en spelletjes om het gevoel van discipline in het kind aan te spreken.
- In het ritme van de dag zitten momenten van rust en aandacht voor de omgeving.
- Herhalen en consequent zijn
- Het creëren van de gewoonte te zorgen voor omgeving, planten, dieren en anderen.
- Het aanspreken van het gevoel voor discipline in het kind, door samen te genieten van een opgeruimd klaslokaal, schone handen, een gesorteerde speelhoek, een eigen plekje voor de schoenen of eigen spulletjes.

Het doel van het ontwikkelen van discipline in het kind is een harmonieuze en verzorgde omgeving in de school te creëren. Ook om het recht in elk kind te beschermen om op een veilige, blije en vrije

manier te leren, omdat er een structuur is die dit mogelijk maakt.

Methodes van discipline

De volgende methodes worden toegepast met betrekking tot het ontwikkelen van discipline in het kind:

- De vier stappen in gedragscorrectie
- Observaties om het gedrag van het kind regelmatig te bekijken en proberen positief te beïnvloeden in samenwerking met ouders
- Gebruik maken van het versterken van positief gedrag
- Bevestigen en prijzen van positief werk en gedrag om gedrag te begeleiden
- Creatieve discipline (gebruik maken van fantasie, spel of een liedje om het gevoel van het kind aan te spreken)
- Op peil houden van de kennis van de leidsters van kinderpsychologie, om de leidsters' aanpak van begeleiding en gedragscontrole te verbeteren

De manier waarop de leidster grenzen aangeeft, is gekoppeld aan de ontwikkelingsfase van het kind. Leidsters werken altijd samen met de ouders aan de ontwikkeling van discipline op een bepaald gebied.

Jaarlijks wordt er een thema-avond gegeven over de ontwikkelingsfases van kinderen zodat het ook voor ouders duidelijk wordt op welke momenten kinderen grenzen nodig hebben c.q. om grenzen vragen in verband met hun persoonlijkheidsvorming. Het geven van ruimte voor groei en verantwoordelijkheid wordt gekoppeld aan het geven van grenzen.

Esthetisch denken

Sfeer

Iedere leerkracht draagt zorg voor de sfeer in haar groep. Dit betekent dat er aandacht is voor rust en harmonie door haar eigen innerlijke houding hierop af te stemmen. Gezelligheid en het groepsgevoel worden versterkt door liedjes te zingen en de momenten van 'samenzijn' te benadrukken. Gelijkwaardigheid en wederzijdse zorg en begrip voor elkaar zorgen ervoor dat ieder kind zich welkom kan voelen.

Inrichting

Iedere leerkracht draagt zorg voor de sfeer in haar lokaal. Dit uit zich in de zorg die gedragen wordt voor een schoon en opgeruimd lokaal, maar ook voor passende decoratie en een prettige inrichting. Hierdoor kan een sfeer ontstaan waarin kinderen zich thuis en geborgen voelen en waarin ook de leerkracht zich op haar gemak en geïnspireerd voelt.

Passende (achtergrond) muziek, belichting, en kleur kunnen dit gevoel voor sfeer versterken.

In de inrichting is gekozen voor een natuurlijke uitstraling met houten meubilair en het gebruik van lichte kleuren.

Speelgoed

Ook aandacht voor speelgoed speelt hierin een grote rol. Gekozen wordt voor speelgoed dat een bijdrage kan leveren aan de ontwikkeling op één of meerdere bewustzijnsniveaus van ontwikkeling. Er wordt gebruik gemaakt van duurzaamheid en natuurlijk materiaal. Kapot speelgoed wordt gerepareerd of vervangen. Het speelgoed is ontwikkelingsgericht en kan veelzijdig gebruikt worden, waarmee het de fantasie en creativiteit van kinderen prikkelt. De variatie in het speelgoed dat aangeboden wordt sluit aan bij de aandacht en het interesse dat de kinderen ervoor hebben.

1. Theoretisch kader en Visie

Onderwijs en opvoeding zijn niet van elkaar te scheiden. Neo-humanistisch onderwijs heeft een benadering waarbij uitgegaan wordt van de ontwikkeling van de totale persoon op verschillende niveaus.

Dit ontwikkelingsproces heeft een dynamisch karakter. Het is constant in beweging en betekent een constante groei van kind en opvoeder naar meer zelfkennis en zelfbewustzijn.

Het ontdekken van mogelijkheden op het gebied van geven en ontvangen van liefde en het ervaren van geluk wordt als even belangrijk geacht als het ontdekken van mogelijkheden op cognitief niveau. Niet alleen de relatie tot zichzelf maar ook de relatie naar de ander, de natuur, de cultuur en omgeving is gebaseerd op een typisch menselijk aspect: een gevoel van liefde voor de hem omringende wereld.

Binnen het Neo-humanistisch onderwijs wordt ernaar gestreefd kinderen in staat te stellen om ervaringen op te doen die leiden tot zelfbewustzijn en zelfexpressie. Indien we ervan uit gaan dat een kind alle mogelijkheden in zich heeft om te groeien naar een verantwoordelijk, zelfbewust, hoopvol, invoelend en creatief persoon die de maatschappij iets te bieden heeft, is het de taak van de leerkracht deze naar buiten te leiden. Het programma dient de kinderen de mogelijkheid te bieden om

- hun eigen interesses te volgen en initiatief te nemen
- onafhankelijk leren aan te moedigen
- projectmatig te werken
- activiteiten te ondernemen die aansluiten bij de interesse van de kinderen
- te experimenteren met hun creatieve mogelijkheden
- zichzelf uit te drukken vanuit het diepst van hun hart naar mensen, planten, dieren en de omgeving
- Het proces van zelfbewustwording te bewerkstelligen

In Neo-humanistisch onderwijs wordt op veel manieren aan de ontwikkeling van een kind gewerkt. Een centraal begrip daarbij is "Onderwijs is datgene wat een mens vrij maakt."

Het kind moet zich vrij voelen en uit zichzelf kennis willen opdoen. Een belangrijke taak is hierbij weggelegd voor de leidster, die dit waardevolle gevoel bij het kind moet aanwakkeren. Het kind leert door ervaringen, is leergierig en merkt dat hij zijn opgedane kennis in het dagelijks leven kan gebruiken. In Zonnelicht wordt thematisch gewerkt. Door het hele jaar heen komen vaste thema's aan bod waarbij voor elk een programma wordt aangeboden. D.m.v. liedjes, verhaaltjes, stiltetijd, spelletjes en creativiteit krijgt het kind ervaringen met elk thema.

Eigenheid en deel zijn van het geheel

Kinderen op het Zonnelicht worden gestimuleerd om met hun eigen unieke kwaliteiten en talenten naar buiten te komen, te vertrouwen op hun onderscheidingsvermogen en worden gewaardeerd om wie ze zijn en wat ze bijdragen op hun eigen unieke manier.

Vanaf de babytijd al ziet de leerkracht de eigenheid in het kind en schept de voorwaarden voor het kind om zich van deze eigenheid bewust te worden.

Hierdoor wordt het 'ik'-bewustzijn van het kind gevormd. Deze vorm van aandacht voor het kind vraagt een stuk persoonlijkheidsgroei van de leerkracht waar tijdens de leerkrachtentrainingen aandacht aan besteed wordt.

Tegelijkertijd speelt het gevoel van eenheid en liefde voor elkaar een grote rol binnen het neo-humanistisch onderwijs. Leerkrachten dragen bij aan dit bewustzijn door tijd en ruimte en de innerlijke houding te creëren om dit gevoel van eenheid en liefde te ervaren. Vooral de kring is hiertoe een belangrijk moment, waarbij het zingen van liedjes en het stiltemoment het bewustzijn wakker maken dat zij deel uitmaken van een geheel.

Werkwijze

De werkwijze die gehanteerd wordt bij het werken met kinderen hangt af van het niveau dat ontwikkeld wordt. Voor zintuigen en intellect worden o.a. ideeën van Maria Montessori gebruikt, voor sociale ontwikkeling bijvoorbeeld die van Peter Petersen en voor natuurbeleving die van Rudolf Steiner en anderen.

De leidster dient zich te verrijken met een verscheidenheid aan pedagogische ideeën zodat ze afhankelijk van tijd, plaats en persoon hiervan gebruik kan maken. Belangrijk binnen het Neo-humanistisch onderwijs is de aankleding van het gebouw en de lokalen. De lokalen zijn uitnodigend en dusdanig ingericht dat het kind er op een natuurlijke manier bezig kan zijn. Dit betekent dan ook dat kinderen gedurende de dag rouleren door het gebouw en van verschillende lokalen gebruik maken.

Spelenderwijs leert het kind de wereld van mensen, dieren en planten kennen. De gevoelswereld wordt zo veel mogelijk aangesproken, ondersteund en verrijkt. Alles wat een kind leert, wordt in relatie gebracht met hem- of haarzelf. De dagindeling is erop gebaseerd dat het kind met behulp van diverse thema's geholpen wordt zich op bovengenoemde niveaus te ontwikkelen.

Intercultureel denken

In het verlengde van het ervaren van liefde en eenheid worden ook acceptatie en respect voor verschillende culturen benadrukt.

Van jongst af aan maken we kinderen bekend met verschillende culturen door hen kennis te laten maken met muziek, speelgoed, poppen, kleding en verhalen uit verschillende landen.

Ook in de omgang met kinderen en ouders uit verschillende culturen wordt uitgegaan van gelijkwaardigheid en acceptatie.

De BSO kinderen leren verschillende culturen kennen middels de projecten over mensen, planten en dieren in de wereld en hun participatie bij goede doelen.

Rituelen en feesten

De overgang naar een andere groep, afscheid of verjaardagen worden in de eigen groep gevierd.

De feesten op het Zonnelicht hebben een universeel karakter waarin iedere cultuur zich kan vinden.

Jaarlijks viert het Zonnelicht het Zomerfeest, het sinterklaasfeest en het Lichtfeest.

Er zijn verschillende dagelijkse rituelen op het Zonnelicht:

Cirkeltijd

Zingen voor het eten

Muziek en individuele aandacht voor het slapen

Afsluitingskring

Andere rituelen zijn het afscheidsfeest en verjaardagen die gevierd worden.

Teamsamenstelling

Vaste leerkracht

Binnen het Zonnelicht wordt een beleid gehanteerd waarbij er gestreefd wordt naar een maximum van 3 verschillende leerkrachten per groep.

Er wordt veel waarde gehecht aan de vertrouwensband tussen de leerkracht en het kind.

Deze liefdevolle band is een van de belangrijkste voorwaarden voor een gezonde en optimale ontwikkeling van het kind op het kinderdagverblijf. Hierdoor zal een kind zich werkelijk gezien en gehoord voelen en thuis en welkom in de groep.

Omgang met vervanging

Er zijn drie vaste invalkrachten die oproepbaar zijn en de kinderen van verschillende groepen kennen. er is een schema i.v.m. vervanging zodat het duidelijk is wie op welke dagen ingezet kan worden, mocht dit nodig zijn.

Groepssamenstelling

Vanaf 1 jaar komen de dreumesen elke dag samen met hun leerkracht om een lichamelijke, zintuiglijke of creatieve activiteit te doen.

Zo raken zij langzaam gewend aan de kinderen waarmee zij vanaf 2 jarige leeftijd in een peutergroep zullen komen.

Kinderen worden in een vaste groep ondergebracht waar zij tot het einde van hun peuterperiode zullen blijven.

In sommige gevallen worden in overleg met ouders vriendjes, broertjes en zusjes wél of juist niet bij elkaar in de groep geplaatst, met oog voor de bijdrage die het voor de ontwikkeling van het kind kan hebben. Tweelingen worden vanaf 2 jaar in aparte groepen geplaatst, met oog voor hun individuele ontwikkeling. Verder streven wij naar een multiculturele samenstelling van een groep.

Groepsomvang en leidster – kind ratio

De groepsomvang en leidster – kind ratio zijn wettelijk als volgt bepaald:

0- tot 1-jarigen: Dagopvang, tot 4 kinderen, 1 leidster (maximaal 12 per groep)

1- tot 2-jarigen: Dagopvang, tot 5 kinderen, 1 leidster (maximaal 12 per groep)

2- tot 3-jarigen, Dagopvang, tot 6 kinderen 1 leidster (maximaal 16 per groep)

3- tot 4-jarigen, Dagopvang tot 8 kinderen 1 leidster (maximaal 16 per groep)

4- tot 8-jarigen, BSO, tot 10 kinderen 1 leidster (maximaal 20 per groep)

8- tot 12-jarigen, BSO, tot 15 kinderen, 1 leidster (maximaal 30 per groep)

De groepsgroottes zijn mede bepaald op grond van de ervaring van de leidsters in het werken met kinderen.

Zonlicht kiest voor het werken met horizontale groepen om de aandacht van de kinderen op het programma te kunnen garanderen.

Uitgaande van observatie van de sociale ontwikkeling van kinderen, is het duidelijk dat bij kinderen beneden de twee jaar een individuele aanpak gewenst is. Na of rondom hun tweede verjaardag zoeken ze vaak de groep op en groeien ze uit de één-op-één relatie naar het gevoel een deel van een groep te willen zijn. Het programma wordt daarom voor de kinderen beneden de twee jaar hoofdzakelijk individueel aangeboden (behalve het kringetje). Bij de 1- tot 2-jarigen worden de activiteiten als lichamelijke ontwikkeling en de creatieve activiteiten in een kleine groep aangeboden, meestal drie of maximaal vier kinderen. Zo groeien de kinderen langzamerhand toe naar het functioneren in een groep vanuit hun eigen beleving.

Observatie en evaluatie

Binnen het Regenboogprogramma wordt gewerkt met horizontale groepen om de aandacht van de kinderen op het programma te kunnen garanderen.

Uitgaande van de observatie van de sociale ontwikkeling van kinderen is het duidelijk dat bij kinderen beneden de twee jaar een individuele aanpak gewenst is. Na of rondom hun tweede verjaardag zoeken ze vaak de groep op en groeien ze uit de een op een-relatie naar het gevoel een deel van een groep te willen zijn. Het programma wordt daarom voor de kinderen beneden de twee jaar hoofdzakelijk individueel aangeboden (behalve het kringetje). Bij de 1- tot 2-jarigen worden de activiteiten als lichamelijke ontwikkeling en de creatieve activiteiten in een kleine groep aangeboden, meestal drie of maximaal vier kinderen.

Zo groeien de kinderen langzamerhand toe naar het functioneren in een groep vanuit hun eigen beleving. Aan de hand van eigen observatieformulieren worden alle kinderen geëvalueerd in hun

ontwikkeling. Deze gegevens worden besproken met de ouders in de tienminuten-gesprekjes die twee maal per jaar plaatsvinden.

Wordt er opvallend gedrag en/of achterstand op een van de niveaus geconstateerd, dan vindt een uitgebreider observatie plaats en wordt er in overleg met de ouders een plan van aanpak gemaakt.

Benadering van de kinderen

Houding leerkracht

Van leerkrachten wordt een proactieve, integere houding verwacht, waardoor kinderen liefdevol benaderd worden met oog op hun ontwikkeling.

Uitgangspunt is de beleving van gelijkwaardigheid tussen leerkracht en kind én tussen verschillende kinderen.

Gelet wordt daarbij op taalgebruik dat aansluit bij de beleving en het begrip van het kind.

Aansluiten bij ervaringen en persoonlijke emoties van kinderen

Het is belangrijk voor het welbevinden van een kind dat het zich gezien en gehoord voelt in de groep.

Ruimte geven aan ervaringen en persoonlijke emoties is hiervoor een voorwaarde. Hier wordt dagelijks tijdens vaste momenten, zoals de kring, aandacht aan besteed.

Broertjes of zusjes die net geboren of op komst zijn, scheiden van ouders, overlijden van familieleden of huisdieren kunnen het welbevinden van een kind voor korte of langere tijd beïnvloeden. Van leerkrachten wordt verwacht hiermee sensitief en correct (volgens protocol) mee om te gaan, mede met oog voor het welbevinden van de groep.

Spel en activiteiten en de rol van de leerkracht

Kinderen worden in hun spel en activiteiten begeleid door de leerkracht. Vooral bij gerichte activiteiten die bedoeld zijn om bij te dragen aan de ontwikkeling op één van de 6 bewustzijnsniveaus. Leerkrachten observeren de kinderen uit hun groep regelmatig en sluiten hun benadering van het kind en de activiteiten die het aangeboden krijgt aan bij de behoefte die het kind heeft.

Er zijn momenten op de dag en tijdens het programma waarbij kinderen de volledige vrijheid krijgen om zich in vrij spel te uiten en ontwikkelen. De leerkracht speelt hierin een rol waarbij zij de sociale interactie observeert en de voorwaarden en het eventuele materiaal schept om de kinderen in hun fantasie en spel te stimuleren.

Binnen het activiteitenprogramma dat zich afspeelt in verschillende ruimten in het kinderdagverblijf heeft het kind de ruimte om op eigen wijze, of niet, deel te nemen aan de activiteit. De rol van de leerkracht hierbij is het kind de aandacht en mogelijkheid bieden om betrokken te raken bij de activiteit.

Kinderen die extra aandacht nodig hebben op één van de 6 bewustzijnsniveaus krijgen hiervoor aandacht en worden op de momenten van de dag, wanneer op dit niveau gewerkt wordt, bewuster door de leerkracht bij de activiteit betrokken.

Leermomenten die zich aandienen worden door de leerkracht opgepakt om plaats te krijgen binnen de ontwikkeling van de kinderen in haar groep. Zo wordt van de leerkracht verwacht haar kinderen te kennen en de voorwaarden te kunnen scheppen waarin het kind zijn grenzen durft te verleggen, zijn emoties kan verwerken of bewust te worden van zijn kennen, weten en kunnen.

Kinderen worden gestimuleerd zelf oplossingen te bedenken en uit te voeren en krijgen waarnodig begeleiding in het zelf ontdekken van hun mogelijkheden.

Communicatie

Aan het begin van elk schooljaar wordt er een ouderavond georganiseerd om het programma van de kinderen m.n. voor nieuwe ouders inzichtelijk te maken. Bovendien wordt geadviseerd om twee maal per jaar een open dag te houden, waarbij op concrete wijze het programma gedemonstreerd wordt. Middels thema-avonden kunnen specifieke onderwerpen met ouders worden besproken. De leidster maakt in het begin zoveel mogelijk tijd vrij om aandacht te geven aan ouder en kind en kan zodoende informatie te krijgen over de omgang van de ouder met het kind. Aan het eind van de peuterperiode wordt een overdrachtsgesprek gehouden met de leerkrachten van het basisonderwijs om op grond van het laatste observatieverslag een beeld te geven van de ontwikkeling van het kind op alle niveaus.

2. Programma en dagindeling

0- tot 2-jarigen

Pedagogisch Beleid

In de eerste levensjaren van het kleine kind heeft het vooral behoefte aan warmte, liefde en aandacht voor zijn persoon.

De verzorging is gericht op het creëren van een gevoel van welbevinden, ontspanning in het lichaam, het stillen van de huidhonger afgestemd op de individuele behoefte van het kind. De ouders geven de informatie over het slaap- en eetgedrag van het kind aan de leidster tijdens het wennen, zodat elk kind in zijn persoonlijke behoefte voorzien wordt. Vanaf anderhalf jaar is er meestal een gezamenlijke slaap- en eettijd ontstaan.

Voor lichamelijke ontwikkeling gaan de kinderen tussen één en twee jaar dagelijks, voor een periode van ongeveer een uur, naar de hal om op hun eigen niveau bezig te zijn met de ontwikkeling van de beheersing van hun lichaam. Leidsters begeleiden de kinderen hierin individueel, maar bereiden per maand wel een programma voor om de activiteiten paraat te hebben gedurende deze periode.

Ook de zintuiglijke ontwikkeling krijgt expliciet aandacht. Het kind krijgt via de zintuigen informatie over de omgeving waarin hij zich bevindt. De informatie die door de zintuigen in de vorm van prikkels wordt opgevangen, gaat via de zenuwbanen naar de hersenen. In de hersenen worden de gegevens uit de buitenwereld en het lichaam verwerkt en wordt de best passende reactie bepaald.

De leidsters besteden vooral aandacht aan zintuigen in het creativiteitslokaal of in de ruimte voor muziek en dans. Daar worden activiteiten aangeboden voor het stimuleren en prikkelen van de zintuigen door materialen aan te bieden die een nieuwe indruk achterlaten bij het kind. Het voelen, horen, ruiken en het kijken krijgen meestal iets meer aandacht dan het proeven.

De zintuiglijke ontwikkeling kun je niet los zien van de lichamelijke ontwikkeling, want alle prikkels die via de zintuigen binnenkomen, wekken een motorische reactie op.

De kinderen vanaf anderhalf jaar hebben een behoefte aan in- en uitladen, onderzoeken van nieuwe dingen en willen weten hoe iets in elkaar zit. Deze behoefte wordt door de leidsters gevoed door het aanbieden van ontwikkelingsmateriaal, bouw materiaal en objecten waar iets aan te ontdekken valt.

De taalontwikkeling krijgt ook dagelijks aandacht (zie taalontwikkeling 0-2 jaar). Dit wordt gedaan door middel van een kringspel, boekjes lezen en liedjes zingen met gebaren.

Het zijnsniveau: Er hoeft nog niets, maar er kan van alles.

Aan spirituele ontwikkeling wordt aandacht besteed door het creëren van een sfeer van subtiliteit, rust en ontspanning, een gevoel van eenheid creëren in een groep, mooie muziek en aandacht voor het moment. Ook door bewust stiltemomenten te creëren, wordt het kind zich bewust van zijn omgeving. De cirkeltijd is een dagelijks terugkerende activiteit waardoor hier vorm aan gegeven wordt.

De wenperiode

De wenperiode bij de 0- tot 2-jarigen houdt in dat de ouder de kans krijgt om na het aannamegesprek twee ochtenden of middagen gedurende twee uur met hun kind te komen om te wennen aan de omgeving, de leidsters, de andere kinderen, de gang van zaken in de groep etc. Dit gebeurt ongeveer een week voor de aanvang van de afgesproken datum van de opvang. De leidster maakt tijdens de wenperiode tijd vrij om aandacht te geven aan ouder en kind en kan zodoende informatie krijgen over de omgang van de ouder met het kind. Het 'schriftje' (het communicatieschriftje) wordt bekeken op voeding- en slaaptijden, en specifieke aandachtspunten worden besproken met betrekking tot de verzorging en ontwikkeling van het kind. Meestal wordt geoefend met het naar bed brengen en worden over en weer gegevens uitgewisseld over de individuele aanpak van het kind.

Het proces van loslaten is zowel voor de ouder als voor het kind een emotioneel proces en daarom wordt er veel ruimte gegeven voor het uiten van gevoelens. De leidster volgt de ouders met respect in hun mening over het tijdstip van loslaten. Indien leidsters zien dat de ouder of het kind er echt nog niet aan toe is, geven ze dit aan en wordt dit bespreekbaar gemaakt in een sfeer van vertrouwen en ondersteuning. De ervaring leert dat de aanpassing van het kind soepel verloopt wanneer ouders op een Open Dag uitgebreide informatie hebben gehad, er vervolgens een uitgebreid aannamegesprek van minimaal een uur is geweest en de ouders een paar keer de sfeer hebben kunnen proeven.

Als moeders borstvoeding willen blijven geven, dan zijn daar mogelijkheden voor; dit wordt als zeer positief ervaren door zowel ouders, kinderen als leidsters. Informatie over mogelijkheden voor het continueren van de borstvoeding is verkrijgbaar bij de leidsters van het Zonnelicht en ook schriftelijk bij de Stichting Borstvoeding Natuurlijk. In het bijzonder door de ondersteunende rol die leidsters kunnen bieden, voelen ouders zich begrepen in de wenperiode.

Soms zijn er kinderen die ogenschijnlijk niet hoeven te wennen. Uit hun gedrag is niet af te leiden dat ze moeite hebben met de overgang van thuis naar het kinderdagverblijf. Ze zijn erg enthousiast en gaan in alles mee. Na het derde of vierde bezoek komt er dan ineens een terugval waar de ouders niet op voorbereid zijn en zich geen raad mee weten. De leidster zal in dit geval de ouders aanmoedigen om een beslissing te nemen, omdat twijfel vaak de moeilijkste situatie voor het kind is. Of de ouders beslissen dat zij langer blijven, of zij nemen afscheid, of zij nemen het kind weer mee naar huis. Na overleg wordt besloten wat de beste manier van afscheid nemen is voor het kind, om de momenten van twijfel te voorkomen en duidelijkheid te krijgen voor ouder en kind. Het bijstellen van ideeën hierover en het uiten van gevoelens is een belangrijk onderdeel van dit gesprek en de leidster probeert vaak vanuit haar intuïtie te helpen het probleem op te lossen.

Taalontwikkeling 0-2 jarigen

Tussen nul en twee jaar is er een bepaalde lijn te zien die het kind volgt in zijn taalontwikkeling. Eerst stoot een kind klanken uit. Vervolgens begint het zelfstandige naamwoorden uit te spreken en uiteindelijk gaat het korte zinnen gebruiken.

Het ontwikkelen van de taal is belangrijk om te leren communiceren met de buitenwereld. Het is belangrijk als mens te leren aan te geven middels taal wat je behoeftes zijn. In eerste instantie zal dit gaan om puur lichamelijke behoeftes zoals eten, drinken en slapen. En later speelt communicatie een grote rol binnen het sociale gebeuren. Taal blijven we ontwikkelen en uiteindelijk is het een middel om in contact te blijven met je eigen innerlijke wereld.

Het is belangrijk te leren spreken als kind. Je merkt bij kinderen die geestelijk al een eind vooruit zijn maar die nog niet, of niet goed, spreken dat dit ontzettend frustrerend is. Dit kan zelfs omslaan in agressie. Jezelf laten zien aan de buitenwereld gaat voornamelijk via taal.

Taal ontwikkel je de hele dag door. Je spreekt de kinderen aan; als je ze aankleedt, benoem je wat je doet; je wijst voorwerpen aan en benoemt ze; je wijst kinderen op een vogel buiten enz. Maar er zijn momenten waarop je als leidster bewust met taalontwikkeling bezig kan zijn. Dit kan door middel van boekjes. Een kind tussen 0 en 2 jaar is in eerste instantie bezig met de dingen die het om zich heen ziet te benoemen met zelfstandige naamwoorden. Het is dan goed om boekjes te hebben met plaatjes waar niet al te veel op staat. Eén afbeelding per bladzijde is genoeg. Zo kun je steeds goed en duidelijk benoemen wat er te zien is. Vanuit Neo-humanistisch oogpunt gezien is het van belang dat de plaatjes een gevoel van liefde oproepen.

Door de klinkers veel in liedjes te laten horen kunnen kinderen, als ze mee gaan zingen, oefenen deze klanken uit te spreken. De klinkers zijn de eerste klanken die baby's produceren eventueel in combinatie met medeklinkers zoals de 'd' en 'm'.

Boekjes kunnen we zelf maken. Je kan zelf plaatjes maken maar je kan ook mooie ansichtkaarten kopen en daar boekjes van maken door ze te plastificeren en met een koordje aaneen te binden. Je kan boekjes maken met steeds een ander thema; bijvoorbeeld boerderijdieren, etenswaren en voertuigen.

Liedjes die je zingt moeten simpel zijn. Zorg ervoor dat er niet al te veel informatie in zit. Hoe simpeler de tekst, hoe prettiger het voor het kind is. Qua melodie is het prettig als het geen grondtoon heeft en daardoor eindeloos doorgezongen kan worden. Om de klanken te oefenen hoeven liedjes geen betekenis te hebben. Soms is dat zelfs beter omdat het kind zich dan nergens anders op kan richten dan op de klanken.

Om het bewustzijn van een kind wakker te maken is het een goede mogelijkheid juist liedjes te zingen die lichaamsdelen benoemt. Zo wordt een kind zich bewust van zijn eigen lichaam en gaat zich thuis voelen in zijn lijf.

Door een kind vragen te stellen zoals: 'Wil je appelstroop of pindakaas?' laat je een kind deze woorden oefenen. Behalve dat het kind deze woorden oefent leert het ook zich bewust te worden van zijn eigen wensen.

Het is belangrijk het kind op een liefdevolle manier aan te spreken. Omdat je als leidster het juiste voorbeeld wil geven zeg je ook 'alsjeblieft' en 'dank je wel' bij het geven en ontvangen van iets. Door een kind consequent in aanraking te brengen met deze positieve manier van taalgebruik zal het dat in zijn eigen gewoontes opnemen. Goed articuleren, het op de juiste manier uitspreken van woorden en een kloppende zinsbouw gebruiken, is van een net zo groot belang. Het kind neemt alles als voorbeeld en zal alles nabootsen wat het van volwassenen ziet.

PROGRAMMA DAGOPVANG 0- tot 2-jarigen

8.00 uur	Vrij spel
8.30 uur	Fijne motoriek ontwikkelen
9.00 uur	Cirkeltijd: Liedjes zingen; sociale ontwikkeling, taalspel met gebaren
9.30 uur	Fruit eten en sap drinken
10.00 uur	Zintuiglijke ontwikkeling

10.30 uur	Grove motoriek Luiers verschonen
11.00 uur	Intellectuele en sociale ontwikkeling en taalontwikkeling
11.30 uur	Brood eten en melk of sap drinken
12.00 uur	Luiers verschonen; vrij spel
12.30 uur	Peuters naar bed brengen Vrij spel
13.00 uur	Babymassage
14.00 uur	Zintuiglijke ontwikkeling
15.00 uur	Rijstwafels, vruchtensap
15.30 uur	Buitenspelen; grove motoriek ontwikkelen
16.00 uur	Fijne motoriek ontwikkelen
16.30 uur	Vrij spel
16.50 uur	Afsluiten van de dag; liedjes zingen
17.00 uur – 18.00 uur	Ophalen van de kinderen; vrij spel

2- tot 4-jarigen

Beleidsplan

De peuter is actief en heeft behoefte aan beweging. Door in beweging te zijn, geeft hij uiting aan alles wat er in hem omgaat en leert hij alle impulsen en impressies van binnen- en buitenwereld te hanteren.

Tussen zijn tweede en derde jaar leert het kind de wereld om zich heen kennen en neemt hij positie in door naar zijn eigen wil te luisteren. Het respect dat hij ontvangt en de ruimte die hij krijgt, helpen hem in het proces van zelfbewustwording. Het kind is de realiteit aan het ontdekken en leert daarmee omgaan op sociaal, emotioneel en spiritueel niveau.

De leidster leeft de typisch menselijke kwaliteiten voor daar waar het kind ze zelf nog niet kan hanteren. Er wordt wel een beroep gedaan op deze kwaliteiten en ze worden gevraagd als het kind hier aan toe is. De structuur die geboden wordt, helpt het kind greep te krijgen op zijn functioneren waarbij rust, ritme en regelmaat belangrijk zijn. Leidsters maken gebruik van "creatieve discipline" (zie *Wat is begeleiding?*).

Naar binnen gerichte activiteiten worden afgewisseld door naar buiten gerichte activiteiten om een evenwicht te vinden tussen rust en activiteit, en zelfcontrole te bewerkstelligen.

In de creatieve fase (3-4 jaar) wordt ruimte gegeven aan de ideeën van de kinderen; leidsters nemen deze ideeën serieus. Zelfexpressie wordt bevorderd op het gebied van dans, muziek, beweging en beeldende vorming.

Kinderen in deze leeftijd vragen om grenzen om bij zichzelf te leren komen. Leren omgaan met emoties is belangrijk, daarom is het noodzakelijk dat de leidster structuur biedt en de zelfsturing soms overneemt wanneer dat nodig is.

Sociaal gedrag en etiquette worden aanvankelijk voorgeleefd en later van kinderen verwacht net als bewust zorgen voor en omgaan met de omgeving, zoals het sorteren van afval en het gebruik van water.

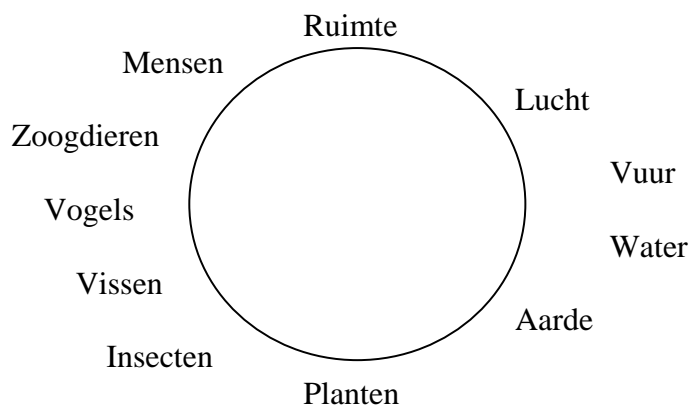
De wenperiode bij de 2- tot 4-jarigen

Ouders van kinderen tussen de 2 en 4 jaar die een aantal keren samen 's middags in Zonlicht zijn komen spelen om te wennen, hebben daar goede ervaringen mee. Voordelen zijn dat het kind de sfeer, de ruimtes en de leidster leert kennen voordat het kind de ouders hoeft los te laten. Dit geleidelijke proces heeft het voordeel dat de ouder en het kind zich al thuis voelen voordat het kind in het programma en de groep komt op de ochtend. De mogelijkheid bestaat nog steeds voor de ouder om tijdens de ochtend en het programma te blijven, maar in negen van de tien gevallen hoeft dat niet meer en worden huilpartijen voorkomen omdat ouder en kind zich al thuis voelen. Bij twijfel van de ouder en het kind volgen we in deze groep ook weer de ouder wat betreft het tijdstip en de manier van afscheid nemen. Er is altijd een afstemming van de leidster en de ouder. De manier van afscheid nemen wordt in het aannamegesprek besproken, en de leidster van de groep waarin het kind komt, is bij het aannamegesprek aanwezig.

Programma en dagindeling

Thema's

De thema's in het Neo-humanistisch onderwijs zijn op een speciale manier gekozen. Er wordt uitgegaan van de Levenscirkel, een nieuwe aanpak om het kind zoveel mogelijk te oriënteren op de wereld om zich heen.

De Levenscirkel laat zien dat alles in het universum met elkaar verbonden is. Kinderen ervaren daardoor dat ze niet alleen zijn, maar een deel zijn van een groter geheel. Elk element van deze scheppingstheorie is in dezelfde volgorde terug te vinden in het peuterprogramma.

Taalbeleid voor 2- tot 4-jarigen

Over de leeftijd

Een kind van twee jaar zit midden in de ontwikkeling van zijn intellectuele laag en wil de wereld om zich heen meer en meer ontdekken. Tussen 0 en 1½ hebben de kinderen hun zintuigen ontdekt en gaan deze nu steeds meer richten en inzetten om hun intellect te ontwikkelen en te ondersteunen. Door deze ontwikkeling hebben ze behoefte aan uitgebreidere functionele taal. Ze willen namelijk steeds meer vertellen en uitleggen wat ze waarnemen, en wat ze willen weten.

Naar de 2½ toe krijgen ze meer behoefte aan sociaal contact met leeftijdsgenootjes. Dit vraagt om uitbreiding van de zinsopbouw en woordenschat om zich in taal de taal beter uit te kunnen drukken naar anderen toe.

Tegen de drie jaar aan komen ze in de creatieve ontwikkeling. Fantasie gaat een grote rol spelen. De wereld van de kinderen worden groter, meer is mogelijk en vrij spel met andere kinderen speelt nu een grote rol. Kinderen krijgen in hun taal meer behoefte aan nuanceringen, bijvoeglijke naamwoorden en verhaallijnen. Als je ze de ruimte geeft en de juiste begeleiding gaan ze zelf verhaaltjes en liedjes verzinnen om hun eigen spel te verrijken en de wereld die ze van binnen beleven tot uitdrukking te brengen. Rollenspel en illusief spel ontstaat in deze periode.

Rond de leeftijd van 3½ hebben ze steeds meer controle over hun creatieve laag en gaan al richting de intuïtieve ontwikkeling. De kinderen komen steeds meer met hun eigenheid naar voren en de zelfredzaamheid komt meer op de voorgrond. Wat inhoud dat een kind steeds meer zichzelf ten opzichte van andere wil uitdrukken op emotioneel vlak. Waarbij ze steeds meer kunnen vertrouwen op hun taal (verbaal én non-verbaal) zonder daarbij te vervallen in bijten, slaan etc.

Sociale omgangsvormen moeten steeds meer eigen worden. Sorry zeggen, dank je wel, wat zeg je etc.

Kinderen leren heel veel door te kijken naar de leidster. Jij bent dus zelf het levende voorbeeld en dus eveneens een van de belangrijkste instrumenten. Verder sluiten in deze periode gesprekjes, verhaaltjes, spelletjes, liedjes en bewegingen als methode goed aan, vooral als het gepaard gaat met ritme, structuur en herhaling.

Het taalbeleid

In verband met de taalontwikkeling van de kinderen in de leeftijd van 2 tot 4 jaar is het volgende van belang.

- Observatie van de kinderen met betrekking tot de taal
- Begeleiding en uitdagingen tijdens taalontwikkelingsmomenten
- Werken met taalmateriaal
- Gesprekjes voeren, aanleren van liedjes en gedichtjes.

1. Observatie

Let bij het observeren op actieve en passieve taalontwikkeling.

- a) Lichaamstaal
- b) Expressie: - Het vermogen om gevoelens uit te kunnen drukken.
- Het vermogen om woorden te geven om dit in de taal uit te kunnen drukken.
- c) Woorden, woordenschat
- d) Articulatie
- e) Zinsbouw
- f) Tempo van de taalverwerking
- g) Concentratie om te luisteren
- h) Begrijpend luisteren

2. Begeleiding en uitdaging tijdens taalontwikkelingsmomenten

In de leeftijd van 2 tot 4 jaar ben je met de taalontwikkeling gericht op:

- a) Het uitbreiden van de functionele taal
- b) Uitbouwen van de zinsopbouw, van 1 naar 2 woordszinnen en verder.
- c) Omgangsvormen
- d) Emotionele taalontwikkeling en gebruik hiervan
- e) Leren te communiceren, gesprekjes kunnen voeren. Hierbij zijn luisteren en antwoord kunnen geven belangrijke onderdelen.
- f) Creatieve Expressie.

ad a) Het uitbreiden van de functionele taal

Methodiek bij uitbreiden van de woordenschat

Oefenen en herhalen van de leidster met een lied.

In eerste instantie de kinderen laten ontvangen door ze te laten luisteren. In tweede instantie de kinderen laten reproduceren. In derde instantie laten evalueren (een of twee weken later), om na te gaan of het niveau niet te hoog of te laag was.

Spelen met klanken door het nabootsen van verschillende dieren, maar ook door specifieke klank liedjes en rijmpjes. Bijv. kli, kla, kloe en bi, ba, boe.

Maak gebruik van visuele ondersteuning zoals kaarten, boekjes, voorwerpen en foto's.

De kinderen te laten benoemen wat ze via de zintuigen waarnemen. Proeven, ruiken, zien, horen, voelen.

Het is belangrijk om met beweging te werken:

Mudra's, handbewegingen, lichaamsexpressie gebruiken

Maak verbinding met bekende woorden om aan te kunnen sluiten.

Maak gebruik van verhalen die het kind aanspreken omdat ze aansluiten bij hun ontwikkeling.

ad b) Uitbouwen van de zinsopbouw, van 1 naar 2 woordszinnen en verder.

Hierbij maak je eveneens gebruik van visuele kaarten die naast elkaar een zin uit kunnen drukken.

Je biedt het aan in de vorm van een spel.

Liedjes en verhaaltjes.

ad c) Omgangsvormen

Gedurende de dag ben je bezig met het aanleren van sociaal taalgebruik door zelf het voorbeeld te geven. Door middel van verhaaltjes kun je het eveneens verduidelijken en mede de oorzaak en gevolgen van bepaalde handelingen en het belang van omgangsvormen uitleggen.

ad d) Emotionele taalontwikkeling

Door te praten met kinderen over emoties kun je ze leren woorden te geven aan verschillende emoties. Hierbij is het belangrijk dat we ze leren door middel van taal tot de kern te komen van een conflict in plaats van te blijven hangen in de emotie.

ad e) Leren communiceren

Leren luisteren, concentratie oefeningen. Dit als voorbereiding op gesprekjes voeren.

Je leert ze te luisteren en vragen te beantwoorden als je de vragen op hun niveau aanpast. Maak je vragen niet te lang en te moeilijk. Als ze altijd maar vragen en opdrachten niet snappen leren ze niet om te luisteren.

ad f) Creatieve Expressie

Wanneer ze drie jaar worden wordt de fantasie in de kinderen steeds groter en willen ze dit ook uitdrukken. Door middel van liedjes en verhaaltjes en rollenspel. Als leidster is belangrijk om ze ruimte te geven om hun eigen expressie te laten zien.

3. Werken met taalmateriaal

Boekjes

Let bij de keuze van een boekjes op de volgende punten:

- Of ze de emoties aanspreken
- Herkenning en identificatie
- Ervaringen delen
- Let op thema voor informatieve kennis
- Herhaling

Taalkaarten

Woordenschat uitbreiden. Herkenning van het beeld.

Verhaaltjes vertellen

Bij het vertellen van verhaaltjes is het belangrijk dat je gebruik maakt van wisselende intonatie, mimiek en inlevingsvermogen. Dus dat je eerst je eigen spreekvaardigheid ontwikkelt.

***PROGRAMMA PEUTERS/DAGOPVANG* (2- tot 4-jarigen)**

08.45 uur	Ontvangst kinderen
09.00 uur	Intuïtieve en spirituele ontwikkeling (verhaaltjes vertellen, cirkeltijd, boekjes lezen, muziek maken)
09.30 uur	Lichamelijke ontwikkeling (klaarzetten volgens programma)
10.15 uur	Fruit eten
10.45 uur	Zintuiglijke en intellectuele ontwikkeling (vrij spel)
11.30 uur	Creatieve ontwikkeling
12.00 uur	Naar de wc of luiers verschonen; handen wassen
12.10 uur	Broodmaaltijd
12.30 uur	Afsluiting in kring met liedjes of spelletje
12.45 uur	Ophaaltijd voor kinderen die naar huis gaan
13.00 uur	Slaaperperiode voor kinderen die de hele dag blijven Vrij spel voor de kinderen die 's middags niet slapen
15.00 uur	Rijstwafels eten en vruchtensap drinken
16.00 uur	Buitenspelen (bij slecht weer lichamelijke activiteiten binnen, drama, dans of creativiteit)
17.00 uur	Afsluiting in kring met liedjes en verhaaltjes
18.00 uur	Ophaaltijd

Buitenschoolse opvang (BSO)

Beleid

Kinderen leren en ontwikkelen zich de hele dag. Na school is het belangrijk om hun een ontspanningsprogramma te bieden waarbij er een vrije keuze bestaat voor het kind. In de activiteiten en het samenzijn is er een rust waarbij de kinderen altijd een lijntje kunnen voelen met de leidster. De liefdevolle aandacht van de leidsters is noodzakelijk na een dag van inspanning op school.

Doelen:

Algemeen:

- Het creëren van een liefdevolle en veilige sfeer waarin kinderen zich thuis voelen
- Aandacht voor omgangsvormen passend bij de universele waarden zoals genoemd op bladzijde 3
De leidster heeft hier voortdurend aandacht voor.
- Samenhang in de groep zodat een familiegevoel gecreëerd wordt, en er waardevolle vriendschappen kunnen ontstaan.
- Aandacht voor een schone en inspirerende omgeving. De leidsters variëren met verschillende speelhoeken in de lokalen die op een esthetische manier zijn ingericht.
- Aandacht voor een goede sfeer
- Persoonlijkheidsvorming
- Aandacht voor de ontwikkeling op alle niveaus
- Aanmoedigen dat kinderen intercultureel denken

Naar het kind toe:

- Aandacht voor de ontwikkeling van het lichaam middels beweging, sportactiviteiten, yoga en spel, waarbij zelfcontrole en beheersing geoefend worden.
- Aandacht voor ontwikkeling van de zintuigen om snel en effectief te kunnen reageren.
- Aandacht voor de ontwikkeling van de functies van het intellect, zoals oorzaak en gevolg kunnen zien, het geheugen, associëren, combineren en sorteren om rationeel denken te bevorderen.
- Aandacht voor de ontwikkeling van esthetisch denken middels beeldende expressie, drama, muziek en dans.
- Aandacht voor de ontwikkeling en bewustwording van de intuïtie. Het onderscheidingsvermogen met betrekking tot moraliteit wordt aangesproken, intuïtieve ideeën worden naar buiten geleid en bevestigd door de leidster. De universele waarden die vermeld staan op bladzijde 3 vormen hiervoor het uitgangspunt.
- De ontwikkeling van het zelfbewustzijn d.m.v. zelfreflectie, filosofische gesprekjes, concentratie-oefeningen en aandacht voor het subtielste aspect van het zelf.
- Sociale bewogenheid: intercultureel denken, respect voor iedereen en alle dingen.
- Ecologisch denken waarbij in het kind als typisch menselijke kwaliteit het bewustzijn aangesproken wordt om te zorgen voor mensen, planten, dieren en de omgeving.
- Aandacht voor de taalontwikkeling van het kind om zichzelf zorgvuldig en optimaal te kunnen uitdrukken.
- Aandacht voor humor in het kind. Dit ontwikkelt het vermogen om zaken te relativiseren.
- Het aanspreken van het zelfbewustzijn in het kind om hulpvaardigheid te bevorderen

Werkwijze

- Door elk kind als uniek wezen te beschouwen en lief te hebben
- Door vrij spel te bieden in een inspirerende omgeving

- Door projecten aan te bieden die door de leidster zijn voorbereid. Deze projecten bieden ontwikkelingsmogelijkheden en uitdaging die noodzakelijk zijn om aan de bovengenoemde doelen te kunnen werken.
- Het aanbieden van sociale spelletjes om sociaal gedrag te bevorderen.
- Creatieve discipline. De leidster maakt gebruik van haar intuïtie om op een creatieve manier de discipline in het kind aan te spreken zodat deze innerlijk gemotiveerd raakt om vanuit zijn gevoel te handelen. Het programma *Helpende hand* helpt hierbij.
- Door kinderen individueel aan te spreken om hun intuïtie hun intellect te laten begeleiden; zodoende maakt het kind de juiste keuzes en krijgt het zelfvertrouwen.
- Via verhalen en liedjes in kinderen het gevoel te ontwikkelen dat ze een deel van een groter geheel zijn, waarbij samenhang en harmonie het uitgangspunt zijn.
- Door aandacht te besteden aan een gezonde levenswijze.

Middels de driemaandelijke kindervergaderingen wordt inspraak gegeven in het BSO-beleid en worden de kinderen actief betrokken bij de activiteiten en afspraken binnen de BSO.

Wennen bij de Buiten Schoolse Opvang

De wenperiode bij de buitenschoolse opvang komt in het aannamegesprek aan de orde. Bij kinderen die net vier zijn geworden en die niet op de dagopvang van Zonnelicht hebben gezeten, is het noodzakelijk dat de ouders en de kinderen samen komen wennen.

Uit ervaring is gebleken dat de eerste twee weken wat onwennig zijn en in de eerste zes tot zeven weken de relatie tussen de leidster en het kind opgebouwd wordt. De leidster besteedt in de wenperiode extra aandacht aan het nieuwe kind.

De ouders kunnen een voedende rol hebben door de leidster zoveel mogelijk informatie te geven over het kind. Bijvoorbeeld door te vertellen waar het kind mee thuis komt en door vertrouwen te hebben in de wenperiode en het kindercentrum. Dikwijls is het voor de ouders moeilijk om objectief te kijken naar de nieuwe situatie omdat ze zelf zo emotioneel betrokken zijn bij wat het kind doormaakt. Wanneer de ouders op een gegeven moment het gevoel heeft dat zij een goede keuze hebben gemaakt met betrekking tot hun werksituatie en de kinderopvang, dan geeft dit rust en de duidelijkheid naar het kind toe. Doordat die geen twijfel meer voelt van de ouders, kan hij of zij zich helemaal geven aan de leidster. Daarmee is de wenperiode voltooid. Het proces van loslaten van de ouders is rechtstreeks verbonden met het proces van wennen van het kind.

Er wordt in Zonnelicht door de leidsters alles aan gedaan om de nieuwe kinderen het gevoel te geven dat ze een deel van het geheel zijn.

Taalbeleid BSO

Taal is een middel om je te uiten. Kinderen leren dit vooral door het voorbeeld van anderen te volgen. Ze pikken de taal overal om hun heen op. Dit zou ons bewust moeten maken van hoe we zelf spreken en wat voor voorbeeld we zijn.

We streven er op het Zonnelicht naar dat het kind de mogelijkheid krijgt om zich emotioneel en functioneel via taal kan uiten. We hebben als doel dat het kind liefde en geluk kan uitdrukken via taal.

- **Respectvol taalgebruik**

In de BSO hebben we aandacht voor hoe de kinderen iets vragen of zeggen.

Ze mogen niet schelden of commanderen. Dan vragen we of ze een andere manier weten om uit te drukken wat ze willen vertellen.

We hebben oog voor etiquette. We verlangen van de kinderen dat ze *dank je wel, alstublieft, sorry, goedemorgen, tot ziens* enz. zeggen en dat ze je daarbij aankijken.

De kinderen leren op hun beurt te wachten, te luisteren naar wat anderen te zeggen hebben en niet door elkaar te praten.

- Grammatica

We hebben aandacht voor grammatica. Als de kinderen grammaticale fouten maken, geven we het goede voorbeeld en corrigeren waar nodig is. Vooral de verleden tijd en de voltooid verleden tijd krijgen de aandacht.

- Taalgebruik van de leidster

De leidster is alert op het taalgebruik van de kinderen maar ook op haar eigen taalgebruik. Ze is tenslotte het voorbeeld voor de kinderen. Via de taal kan ze uitdaging geven aan de kinderen en kan ze nieuwe mogelijkheden geven voor de kinderen om zich te uiten.

- Middelen om taal te gebruiken

Er wordt gebruik gemaakt van liedjes en verhaaltjes om taal te stimuleren. Er wordt in vreemde talen gezongen om ze daar al jong kennis mee te laten maken.

Er wordt met de kinderen gefilosofeerd over dingen van het leven. Zo leren de kinderen zich dingen af te vragen, over de dingen na te denken, en er over te communiceren.

Er wordt nagepraat over verhalen om zo te leren samenvatten en de essenties ergens uit halen.

Er worden gecompliceerde opdrachten gegeven om kinderen te leren overzicht te krijgen en te onthouden.

Programma

Het programma van de BSO omvat bovenstaande, waarbij de cursussen een extra aanbod vormen voor kinderen.

Er zijn voor de kinderen drie mogelijkheden: meedoen met het project dat aangeboden wordt in het BSO-lokaal (projecten duren telkens twee maanden en zijn bedoeld om liefde voor mensen, dieren en planten in de kinderen te ontwikkelen), meedoen met een cursus (dit kan een jaarcursus zijn of een cursus van enkele weken) of vrij spelen.

- Maandag

Gezelschapsspelen, sociale spelen en creativiteit

Cursusaanbod: pianolessen

- Dinsdag:

Op dinsdag is er lichamelijke ontwikkeling in de sportzaal naast Zonnelicht. Er wordt daar een uur aan sport gedaan zoals zaalvoetbal, volleybal, trefbal en badminton. Daarnaast worden er activiteiten gedaan die helpen bij de beheersing van het lichaam, zoals croquet en jeu de boules. De ontwikkeling van fijn-motorische en grof-motorische controle over het lichaam wordt op velerlei manieren geoefend. Ook is er veel aandacht voor het ontwikkelen van sportief gedrag en sociale intelligentie.

Cursusaanbod: pianolessen, yoga, schilderen, pottenbakken e.a. in het kinderatelier

- Woensdag:

Ontspanningsprogramma (bij goed weer buiten, o.a. in de Kinderboerderij om liefde voor dieren en planten te ontwikkelen)

- Donderdag:

Op donderdag is het programma gericht op creatieve ontwikkeling. Verschillende technieken en materialen worden achtereenvolgens aangeboden, zoals tekenen, schilderen, kleien, drukken en collages maken. Via een opdracht worden de kinderen geïnspireerd en op weg geholpen, waarna

individuele expressie in de uitwerking wordt gestimuleerd. Doel is het op gang brengen van een stroom van creativiteit in het kind en het ontdekken van de eigen vormtaal.

Cursusaanbod: dans- en balletlessen, djembé en andere ritme-instrumenten, en tekenles, boetseren e.a. in het kinderatelier. Deze lessen zijn doorgaans gekoppeld aan een thema.

- Vrijdag:

Ouders kunnen hun kind opgeven voor Kindertuinieren op vrijdag, waarin liefde voor de natuur wordt ontwikkeld. Deze activiteit vindt vanaf ca. half maart plaats bij de Oosterhoeve, onder leiding van een Zonnelichtleidster. Er worden een aantal onderwerpen uit de natuur belicht. Het doel is de band van het kind met de natuur te verstevigen door ze die te laten ervaren. Het geeft de kinderen de mogelijkheid om te onderzoeken, verzamelen, zaaien, beschermen, met de seizoenen bezig te zijn etc. Het is een veelzijdig programma dat de zelfstandigheid en zelfwerkzaamheid van kinderen bevordert, en hun verantwoordelijkheidsgevoel ontwikkelt doordat ze voor planten en dieren zorgen.

Cursusaanbod: Op vrijdag kunnen er pianolessen worden gevolgd.

Voor kinderen die niet aan een programma van de vakleerkracht willen meedoen, bestaat de mogelijkheid om gezelschapsspelen te doen, onder toezicht buiten te spelen of met vrij spel bezig te zijn.

Ritme van de dag BSO (4-8 jaar)

Algemeen:

13:00 uur: tafel dekken voor de eerste kinderen.

Om 13:05 uur zijn de kinderen van vrije school de Driestroom uit. De kleuters moeten uit de klassen gehaald worden, (meestal beginnend bij de eerste klas want die is als eerste klaar). De oudere kinderen komen zelf uit de klas naar het plein. Verzamelen bij de boom op het ronde schelpenplein. Gezamenlijk naar het Zonnelicht lopen.

Samen eten.

14:00-14:45 uur: tijd voor rustig vrij spel of tekenen.

14:45 opruimen en tafel dekken of rijstwafels smeren voor kinderen die om 15:00 uur komen.

15:00 uur: Kinderen van Montessorischool de Aquamarijn ophalen. Deze kinderen verzamelen allemaal in de kuil van de school.

15:15 uur: Kring waar we kijken wie er zijn op deze dag en bespreken wat we deze middag gaan doen

15:25 Rijstwafels eten en wat drinken.

Daarna activiteit van de dag (zie specifieke dag).

16:45 alles van de dag gezamenlijk opruimen.

17:00 uur Kring met stiltemoment en appeltje eten. Afsluiting van de dag.

17:00-18:00 ophaaltijd voor de ouders.

Vanaf 17:30 schoonmaken van lokaal. Kinderen die er nog zijn helpen mee of spelen rustig zonder rommel te maken.

Specifieke activiteiten per dag:

Maandag

Vanaf 15:30 creativiteit m.b.t thema, buitenactiviteit, spel.

Dinsdag

Vanaf 15:30 Kinderatelier, kinderyoga

16:30- 17:30 gymzaal (iedereen die wil.)

Kinderen die overblijven, doen mee met thema of gaan zelf spelen

Woensdag

De kinderen van de Aquamarijn worden om 12:30 uur opgehaald.

14:30- 16:30 Kinderboerderij waar Anja een lesje geeft over een dier op de boerderij.

Donderdag

Vanaf 15:30 omkleden voor dansles (4-5 jarigen). Dansles van 15:45- 16:30

15:30 – 16:45 Kinderatelier

16:00 of 16:30 Djembé-les.

Kinderen die overblijven doen mee aan thema of gaan zelf spelen.

Vrijdag

16:00-17:00 tuinieren bij de schooltuintjes. Iedereen gaat mee.

Ritme van de dag in vakanties

Algemeen:

Kinderen komen binnen tot 9:00 uur.

9:00 uur Kring waarin we bespreken wat we die dag allemaal gaan doen. Aansluitend lesje m.b.t. het thema van die week.

9:45 verwerking van het lesje (creatief, spel of drama) of vrij spel wie dat wil.

10:30 fruit eten.

Aansluitend iets koken/ bakken voor het middageten.

12:00 Lunch

13:00 Naar buiten (bij droog weer minstens een uur)

Tussen 14:00 en 15:00 rust tijd. Werken in stilte.

Rond 15:00 iets eten.

Afhankelijk van het weer 's middags creativiteit, buitenspel, sociaal spel, of vrij spel.

16:45 Gezamenlijk opruimen

17:00 Afsluitkring

Op dinsdag gaat de gymzaal tijdens de vakantie door.

Op dinsdag en donderdag mag iedereen die wil naar het kinderatelier.

Op vrijdag gaan de tuintjes (van april tot september) ook door, maar dat kan naar gelang het weer ook verschoven worden naar een ander tijdstip op de dag.